БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, ВАТЫҢЫЛАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетинген

1953 ДЕКАБРЬ 20 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 245 (2930)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Профэвилелдериниң III Бүгү-делегей Конгрезиниң түңнелдериниң дугайында Москваның профэвилел активиниң хуралы (1 арын).

Колхоз тудугларында (1 арын).

УКРАИНАНЫҢ РОССИЯ БИЛЕ КАТАП КАТЫШКАНЫНЫҢ 300 ЧЫЛЫНГА: Индустриалдыг Днепродзержинск (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: **В. Сычев.** — Коммунистерниң бот-өөредилгезинге дузалаар **Д. Сюрюн-оол.** — Партия өөредилгезин чедиишкинниг үргүлчүлээринче (2 арын).

А. Корягин.—Аар үлетпүр социалистиг экономиканың үндезиннериниң үндезини.

Школалар ажылынче кичээнгейни салыр (3 арын).

Н. Аверин. — Спорттуң эки-тура ниитилелдеринге удуртулганы экижидер (3 арын).

В. Даваатор.— Агро-зоотехникиг курстарның ажылын шынгыы көдүрер (3 арын).

Финляндияның Совет Эвилелинге тудуп белеткээни ледоколду хүлээдип бергени (4 арын).

Улус демократиязының чүрттарында (4 арын).

Даштыкыда ажыл соксадыышкынары (4 арын).

Допчу медээлер (4 арын).

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери — бот-үнени кудуладырының кол чүүлү

Бистиң чуртка коммунистиг тургузуушкуннуң улуг программазын боттандырарынга улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдези улуг ужур-дузалыг. Ниитиниң күш-ажылының бүдүрүкчүлүүнүң чайгылыш чок өзүлдезиниң эргежок чугулазы, кол хевирлери болгаш негелделери дээди техникага үндезилээш, социалистиг бүдүрүлгени үзүктел чок өстүрүп база болбаазырадып тургаш, бүгү ниитиниң үргүлчү өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин максималдыг хандырып бээри социализмниң кол хоойлузундан үнүп турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери—социалистиг бүдүрүлгениң өзүлдезинге болгаш сайзыраарынга эң чугула чүүл болур.

Ынчангаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, продукцияның бот-үнезин кудуладыры бирги чергениң сорулгазы. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге бүгү-ле таарымчалыг байдалдар бисте бар. Ол болза, бүдүрүлгелериниң техника-биле чепсегленгени болгаш оларның технологиязы, кадрларның техниктиг деңнели болгаш мергежили, бүдүрүлгеге күш-ажылдың организациязы болгаш ооң сагылга-чуруму, социалистиг чарыштың калбарыышкыны болгаш мурнакчы дуржулганы шингээдири болур.

Үстүнде хемчеглерни боттарының бүдүрүлгезиниң амыдыралынга боттандырып, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн доктаамал бедидип турар мурнакчы бүдүрүлгелер бистиң областа хөй. Мурнунда чылдарда Кызылдың автотранспорт конторазы хожудангай, каражалыг бүдүрүлге турган. Бүдүрүлгениң иштинге полит-массалыг ажылды чорудуп, күш-ажылдың сагылга чурумун экижиткениниң түңнелинде ооң бүдүрүкчүлүү бедээн. Чолаачыларның хөй кезии үлүг нормазын чедиишкинниг күүседип турар. Дыка хөй чолаачылар капитал септелге чокка 100 муң километрни эрттип, күрүнеге муң-муң рубльди камнап берген болгаш декабрь 5-те чыл планын ажыр күүсеткеннер. Ол ышкаш сапог дааараар мастерская ноябрь айда күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 132,2 хуу, аъш-чем комбинады —107,7 хуу, Кызылдың далган дээрбези—101,4 хуу күүсеткен. Ооң түңнелинде ол бүдүрүлгелер бүдүрүлгениң планын ажыр күүседип турарлар. Сарыг-Септиң райүлетпүр комбинады болгаш Бүренниң ыяш ажыл-агый чери күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткен. Ол бүдүрүлгелерде продукцияның бот-үнезин чиигээн, мурнакчы методтуң дуржулгазы дээш демисел калбарган.

Ындыг болза-даа, областың бүдүрүлгелериниң хөй нуруузу боттарында бар аргаларны ажыглавайн, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер талазы-биле планны күүсетпейн турарлар. Областың чурт болгаш оттулар үүл үлетпүрүнүң системазында бүдүрүлгелерниң механизастаары бүдүрүкчү күштү бедидериниң бир чугула үүлү болур.

Бистиң областың көдээ ажыл-агыйы коллективтиг күш-ажыл-биле хөгжүп, колхозчу чаа суурлар көвүдеп турар. Ынчангаш тудуг материалдары болгаш бажың иштиниң хереклелдери негетинип турар. Дилиг материалын, туйбуну, эки быжыг, чараш бажың хереклелин хөйү-биле бүдүрүп үндүрери областың социалистиг хөгжүлдезинге улуг ужур-дузалыг.

Бүдүрүлгеге күш-ажылды эң эки организастаары, ажылчын бүрүзү 8 шак ажыл хүнүн долузу-биле бүдүрүкчүлүг ажыглаарынга таарымчалыг байдалды тургузары, ажылчын бүрүзүнге, бригада, цех бүрүзүнге тодаргай онаалгаларны бергеш, ооң күүселдезин хынаары эргежок чугула.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге улуг ужур-дузалыг социалистиг чарышты калбартырынга, ажылчыннарның ортузунга политмассалыг ажылды күштелдиреринге партия, совет, профэвилел болгаш комсомол, организациялары кол кичээнгейни салыр ужурлуг. Оон ыңай ажылчыннарның техниктиг болгаш культурлуг билиин бедидери, оларның амыдырал чурттагазын экижидери күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге база чугула ужур-дузалыг.

Партия Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдер хемчеглер дугайында» доктаалын күүседеринге холбаштыр чурт болгаш оттулар үүл үлетпүрү бодунуң ажылын үндезини-биле экижидип, көдээ ажыл-агыйга эки ыңарлыг продукцияны бээр дээш ажылдаары харыысалгалыг сорулга болур.

Профэвилелдериниң III Бүгү-делегей Конгрезиниң түңнелдериниң дугайында Москваның профэвилел активиниң хуралы

Декабрьның 16-да профэвилелдериниң III Бүгү-делегей Конгрезиниң түңнелдериниң дугайында Москва хоорайның профэвилел активиниң хуралы болган.

Эвилелдер Бажыңының колонналыг залын 2 муң ажыг кижи—бүдүрүлгелериниң болгаш албан черлериниң ажылчыннары болгаш албан хаакчыттары, эртемденнер, культура ажылдакчылары, найсылалдың хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилери дола берген турган. Аалчыларның аразында—профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының чиңгине секретары Луи Сайян болгаш профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының секретары Анри Журдэн база бар.

Профэвилелдериниң III Бүгү-делегей Конгрезиниң түңнелдериниң дугайында илеткелди ВЦСПС-тиң даргазы, конгресске совет төлөөлериниң баштыңы эш Н. М. Шверник кылган.

Профэвилелдериниң III Бүгү-делегей Конгрези болза, бүгү-делегейниң ажылчын шимчээшкининиң эң шылгарангай, төөгүлүг болуушкуну болган деп илеткелчи демдеглээн. Конгресстиң ажылынга бүгү делегейниң ажылчы чоннарының күзелчүткүлүн илередип турар эң-не янзы-бүрү политиктиг үзел-бодалдарның профэвилелдериниң төлөөлекчилери, бүгү улустарның болгаш расаларның кижилери киришкен. Конгресстиң киржикчилериниң барык чартык кезии колония болгаш хамаарылгалыг чурттарның профэвилелдериниң төлөөлекчилери болган. Конгрессти чыылдырбас дээш делегей реакциязының бүгү-ле оралдажыышкыннары турбуже, конгресс болган болгаш улус массаларның амыдырал деннелин бедидери дээш, экономиктиг болгаш социал депшилге дээш, бүгү улустарның аразынга тайбың кады ажылдажылга дээш бүгү ажылчы чоннарның демиселиниң оруун тодаргайлап турар төөгүлүг шиитпирлерни үндүрген.

Ажылчы чоннарның амыдыралының болгаш демиселиниң эң чугула айтырыгларының талазы-биле конгресстиң киржикчилери шиитпирлерни долу эп-сеткил-биле хүлээп алганы ажылчын аңгының күчүлүг күжүнүң болгаш ооң өзүп турар организастыг чоруунуң дугайын, кижи төрелгетенниң салым-чолун шиитпирлээринге ооң төөгүлүг улуг ролюнуң дугайын херечилеп турар деп илеткелчи демдеглээн.

Конгресс ажылчын аңгының быжыгып турар чаңгыс-эвин, тайбыңның болгаш демократияның күштери тиилээр деп бүзүрелди, ажылчы чоннарның Совет Эвилелинче эң чоок сеткил-сагыжының өзүлдезин көргүскен.

—Совет профэвилелдери бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң кезээде идегелдиг чөлеңгижи болуп келген болгаш болур-даа—деп эш Шверник чугаалаан. Олар профэвилелдериниң бүгү делегей федерациязының ажылынга киржип, бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң чарылдырыкчыларынга удур ооң демиселин деткип, ажылчын аңгының чаңгыс-эви дээш демисежип турар. Профэвилелдериниң III бүгү-делегей Конгрезиниң хүлээп алганы бүгү-ле доктаалдарны, кыйгырыгларны болгаш угуулгаларны Совет Эвилелиниң төлөөлери идепкейлиибиле деткээн.

Эш Шверник бодунуң илеткелин чыылганнар диңмиттиг адыш часкап турда, бүгү чурттарның ажылчын аңгызының бузулбас чаңгыс-эвиниң алдары дээш, тайбың база улустар аразынга найырал дээш лозунгулар-биле дооскан.

Илеткел талазы-биле Москваның Сталин аттыг автомобиль заводунуң завком даргазы Грузинцев, М. И. Калинин аттыг фабриканың чаартыкчы бригадири Котова, РСФСРниң улустуң артизи Гиацинтова, атсураглыг токарь-скоростник Быков, чогаалчы Полевой, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң ажылчыннарының профэвилел обкомунуң даргазы Нефедова чүве чугаалаан.

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының чиңгине секретары Луи Сайянның хуралга чугаазын олурушканнар адыш часкаашкыныбиле уткааннар.

Москваның профэвилел активиниң хуралы профэвилелдериниң III Бүгү-делегей Конгрезиниң ажылчорудулгазын изии-биле үүлзүүп көрген резолюцияны бир үн-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

Колхоз тудугларында

Район тудуг планын күүсеткен

Колхозчу тараачыннарны культурлуг чаагай, чырык, чылыг бажыңнарже шилчидер ажылды Бай-Тайга район чугулага көрүп, 1953 чылда тудуглар талазы-биле онаатынган планын ажыр күүседип турар. Районда беш колхозтар тудуга хереглээр 12960 кубометр тудуг ыяжын чогуур өйүнде сөөртүп ап, район ниитизи-биле тудуг планын күүсеткен. Чижээ, чурттаганың 70 бажыңнарын 74 кылдыр, мал кажааларының 37 планын 40 кылдыр күүсеткен база бүдүрүлгениң 7 бажыңнарын тудар планныг тургаш 15 кылдыр күүсеткен. Үстүнде айытынган саннардан-на районда тудуг ажылының планы күүсетинип турары тодаргай.

Районда тудуг талазы-биле мурнакчы болуп турар колхозтар бар. Бай-Талда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели (даргазы эш Кула, партия организациязының секретары эш Бадан) 16 чурттага бажыңы кылыр планын 27 кылдыр күүсеткен. Ол ышкаш Шуйда «Мурнакчы», Көп-Сөөкте «Тиилелге» колхозтар тудуг планын ажыр күүседип алганнар.

Тудуг ажылын күүседиринге мурнакчы тудугжулар кызымаккай киришкен. Сталин аттыг колхозта эш Адын-Хөө, «Тиилелге» колхозта бызаңчы эш Магадываа олар бүдүрер ажылдың хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар. Тудугжулар пландан дашкаар дыка хөй тудугларны кылбышаан, 1954 чылдың тудугларынга хереглээр тудуг материалдарын белеткеп турарлар. Ам 1673 кубометр тудуг ыяжын белеткеп, тудуг кылыр черлерже сөөртүп турар.

Тудугнуң ниити планын күүседири-биле кады, ооң шынарын экижидери дээш тудугжулар демисежип турар. Амгы үеде кол сорулга болза, тудугнуң шынарын экижидеринче болгаш тудуг материалдарын белеткээринче кол кичээнгейни салыры болур.

Чогуур хуусаазындан бүдүн чартык ай эрте

ЧАА-ХӨЛ (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң Ак-Дуругда Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тудугжулары 1953 чылда 20 чурттага бажыңнарын болгаш 7 мал кажааларын тудар планын хуусаазындан бүдүн чартык ай бурунгаар күүсеткен.

Бригадада эштер Доржу-Лама, Кундаа олар онаашкан нормазын хүн бүрү 150 хуу чедир, чазаныкчы эш Сандан 180 хуу чедир күүседип турар. Күш-ажылга ындыг мурнакчыларны хөйну илередип болур.

Тудуг планының күүсеткенин барымдалааш, колхозтуң баштаар чери, ында парторганизация 1954 чылдың тудуунга белеткелдерни чорудуп эгелээн. Бо талазы-биле эш Кушаага удурткан 12 кижи составтыг бригаданы Кожай бажынче үндүрген. Ол бригада баштайгы хүннерде 600 ажыг тудуг ыяжын кезип белеткээн.

Чаа тудуглар

Өвүр районда «Торгалыг», «Совет Тываның беш чылы» көдээ ажыл-агый артельдериниң төвү кыска үениң дургузунда көрүштүг чараш суурлар кылдыр калбарган. Ында чурттаганың, культура-амыдралдың болгаш бүдүрүлге тудуглары улам немежип турар. Чүгле сөөлгү ийи чылдарның иштинде безин «Торгалыг» колхозтан 70, «Совет Тываның беш чылы» колхозтан 45 өрегелер чаа бажыңнарже көжүп кирген.

Бо чылдың тудуг планы база-ла чедиишкинниг күүсетинген. «Торгалыг» колхоз 16 чурттага бажыңнары тудар планын 18 кылдыр, 4 чаа кажааларны болгаш өске-даа тудугларны ажыглалда киирген. «Совет Тываның беш чылы» колхоз чурттаганың 15 бажыңнарын, малдың 5 кажааларын кылган.

Бо колхозтарның тудугжулары чүгле тудугларның планда айытынган санын күүседири-биле кызыгаарланмайн, харын оларның шынарын экижидеринче кол кичээнгейни салып, бүгү колхозчуларны эки таарымчалыг бажыңнар-биле хандырар сорулганы салганнар.

УКРАИНАНЫҢ РОССИЯ-БИЛЕ КАТАП КАТЫШКАНЫНЫҢ 300 ЧЫЛЫНГА

ИНДУСТРИАЛДЫГ ДНЕПРОДЗЕРЖИНСК

Днепродзержинск хоорай Украинада шагдан тура билдингир. Ол хоорай болза, бистиң чуртувустуң найсылалының тудугларында ажыглатынып турар каркас демирлери-биле, калбак-делгем Төрээн чуртуң чер бүрүзүнде маңнажып турар поездилериниң рельстери-биле, «Правда» аттыг заводтуң марказын баскан вагоннары-биле, цемент-биле, Куйбышев—Москва аразының электри дамчыдылгазының шугумунга хереглээр үүлдер-биле алдаржып турар.

Дайын сөөлүндеги чылдарның дургузунда акы-дуңма совет улустарның, бирги эвилчегде улуг орус улустуң дузаламчызының ачызыбиле хоорай танытынмас кылдыр катап тургустунган болгаш ооң үлетпүр бүдүрүлгелери чаа техника-биле хандыртынган. Днепродзержинск өзүп, чаагайжыдыр туттунуп турар. Чаа-чаа кудумчулар: Ленинградская, Матросов, Кадровая, Тагильская, Тайбың кудумчулары немешкен. Хоорайның кыдыында чаа суурлар өскен.

Днепродзержинскиниң чурттаганкоммунал ажыл-агыйының хөгжүлдезинге хөй хөреңгини ССРЭ-ниң чаза үндүрген. Дайын сөөлүндеги үениң дургузунда хоорайга 120 муң ажыг дөрбелчин метр чурттага шөлү ажыглалга кирген. Бешки беш чылдың планында чурттага тудуунга 225 миллион ажыг рубльди чарыгдаан турар. Бо түңнүң дыка хөй кезии ам ажыглатынган.

Днепродзержинскижилерниң 1.500 ажыг өг-бүлелери боттарының хуузунда бажыңнарында чурттап турарлар. 1000 ажыг хуу бажыңнар туттунуп турар. Хуузунда бажың тудуп ап турарларга күрүне улуг дузаламчыны көргүзүп турар.

1953 чылда Днепродзержинскиге дөрт чаа школалар ажытынган. Ам хоорайның 36 школаларында 22 муң ажыг уруглар өөренип турар. Ам-даа үш школа туттунуп турар. Бо бешки беш чылда индустрия техникумунуң улуг өөредилге корпузун тудар. Хоорайның төвү Ленинградская кудумчуда культураның база бир ордузу туттунуп турар. Удавас ажылчы чоннар бут бөмбүүнүң шөлдүг, янзы-бүрү оюннар кылыр шөлдүг болгаш кышкы спорт залдыг стадионнуг болур.

Хоорайны газчыдарының талазыбиле ажыл калбарып турар. Бо ажылды кылырынга үүс муң рубльди төзевилээн.

Индустриалдыг Днепродзержинск каракка көзүлдүр-ле чаартынып, ооң кижилери өзүп турар. Мартен цехиниң улуг мастери Фрол Ильич Трушин бичии оол тургаш-ла бодунуң күш-ажылчы амыдыралын бо цехке эгелээн. Хоочун металлургтуң хөй чылдарда кызымаккай ажылдап келгенин Төрээн чурт орденнер болгаш медальдар-биле шаңнап демдеглээн. Революция мурнунда Фрол Ильич-биле кады элээде оол Коля Фоменко мартен цехинге шыыгжы болуп ажылдап турган. Совет эрге-чагырга анаа бүдүрүлгеден чартыкпайн тургаш билиг чедип алырынга болгаш инженер болурунга арганы берген. Ам Николай Михайлович Фоменко — Дзержинский аттыг металлургия заводунуң директору, Украин ССР-ниң Дээди Совединиң депутады, Сталинчы шаңналдың лауреады.

Днепродзержинскиниң алдар сураглыг доменщиктери эштер Филипповтуң, Кичконуң, Бабенконуң, Коцарның дугайында күш-ажылчы алдар шагда-ла билдингир апарган. Сталинчы шаңналдың лауреады дүүген-эзилдирикчи Павел Сергеевич Кочетковту бүгү чурт билир. Кочетковтуң эгелээни каң эзилдириниң дүргедеткен аргазын каң эзилдирикчилери эштер Канарейкин, Матолинец, Маковей, Евдокимов олар ажыглап турарлар. Токарь-скоростник Илларионов, чурттага тудугларының тудугжузу Акулинин, металлоконструкцияның чыыкчызы Кокодей, цементник Рабеко болгаш хоорайның өске-даа хөй ажыл-ишчилери бистиң Төрээн чуртувустуң күчү-шыдалын могаг чок күш-ажылы-биле быжыглап турарлар.

Днепродзержинскижилерниң кылып үндүрген продукциязы ССРЭниң бүгү булуңнарынче чоруп турар. Дзержинский аттыг заводтуң рельс кылыкчылары Совет Эвилелинде бир дугаар-ла шпунт кылырының чаа аргазын шингээдип алганнар. Муң-муң тонна шпунтуларны чурттуң тудугларынче чоруткан. Чүгле Волга-Доннуң В. И. Ленин аттыг судно чоруур каналынга 2325 тонна шпунтуну белеткеп берген. Дыка хөй металлдарны хүннүң-не Сталинградтың болгаш Куйбышевтиң суг күжү-биле ажылдаар электри станцияларының тудугларынче, Каховкаже болгаш өске-даа черлерже чорудуп турар.

Днепродзержинскиден дыка хөй тудугларже цемент үзүк чок агыышкын-биле шуужуп турар. Чүгле бо чылын чагыкчыларга муң-муң тонна бедик шынарлыг тудуг материалдарын хуусаа бетинде кылып берген болгаш чоруткан.

Днепродзержинскиде Баглейскиниң металлоконструкция заводунуң цехтеринге кылган элээн каш краннар Каховкада, «Куйбышевгидростройда» ажылдап турар. Ындыг краннарны ам-даа бүдүрүп үндүрбүшаан турар.

Днепродзержинскиниң ажылчы чоннары кайгамчык культурлуг амыдыралда чурттап турар. Дзержинский аттыг заводтуң ажылчыннары Вера болгаш Анна Верещак угбашкылар улустуң сугга хемелээриниң талазы-биле чурттуң чемпионнары болганнар болгаш оларга ССРЭ-ниң спорт мастерлери деп атты тывыскан. Эмчи Константин Петрович Тарасов уран-чурулгага ынак болгаш металлургтарның күш-ажылының база дыштанылгазының дугайында дыка хөй чуруктарны чураан. Чурукчу Владимир Девяткин «Гоголевская сюита» деп чуруктарның кайгамчыктыг сериязын кылган. Хоорайның клубтарында болгаш кызыл булуңнарында бот-тывынгыр уран-чүүлдериниң 180 бөлүмнери ажылдап турар, ында 5000 ажыг ажылчыннар болгаш албан-хаакчыттар киржип турар. Металлургия заводунуң эрткен чылын бодунуң тургустунганының 25 чыл ооюн демдеглээн уран-чүүл коллективин болгаш вагон тудуунуң заводунуң танцы коллективин Киевче болгаш Москваже чалап турар.

Партияның болгаш чазактың сагыш салыышкынынга сорук кирген днепродзержинскижилер бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкуну дээш, бүгү чер кырынга тайбың дээш ийи дапкыр күш-биле ажылдап турарлар.

(«Правда Украины» содундан)

Беш хонуктуң семинары

Советтериниң ажылын экижидер, ооң удуртур кадрларының политиктиг билиин бедидер, практиктиг дуржулгазын улам байыдар сорулга-биле ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсекчи комитеди райкүүском даргаларының семинарларын организастап турар.

Декабрьның 12—16 хүннеринде болган беш хонуктуң семинарынга хоорай күүскомунуң болгаш райкүүскомнарның даргаларының оралакчылары өөренип эрткен. Семинарга СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын, аңаа холбаштыр партия болгаш чазактың үндүрген чугула шиитпирлерин танышкан. Ол ышкаш делегейниң амгы байдалының дугайында база Советтериниң практиктиг ажыл-чорудулгаларынга холбашкан өске-даа лекциялар номчутунган.

Облкүүском чоокку хүннерде райкүүском даргаларының он хонук семинарын организастаарынга база белеткенип турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Коммунистерниң бот-өөредилгезинге дузалаар

Партия кежигүннериниң болгаш кежигүнге кандидаттарның политиктиг билиин бедидер чорук болза, амыдыралдың бүгү адырларынга оларның мурнакчы ролюн бедидериниң, партийжи массаларны улам идепкейжидериниң база партия организацияларының ажылының деңнелин бедидериниң чугула чүүлү болур.

Марксизм-ленинизмниң теориязын шинҗээдип алырының бир чугула хевири болза, шынгыы доктааткан чурумнуг бот-өөредилгени организастаары болур. Бистиң партиявыстың теориязын болгаш төөгүзүн бот-өөредилге-биле өөренип турар коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес активчилериниң саны чыл бүрүде өзүп келген. Политиктиг бот-өөредилгелиглериниң саны болза, мурнунда чылдарда бөлгүмнерни, кежээки партшколаларны болгаш марксизм-ленинизмниң университетторин, дээди база ортумак өөредилге черлерин доосканнарның санындан өзүп турар.

Бо өөредилге чылында Кызыл хоорайда марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын боттары өөренип турарларның саны 250 кижи четкен. Олар болза, партия, совет, профэвилел болгаш комсомол организацияларының ажылдакчылары, албан, бүдүрүлге черлериниң удуртукчулары, инженерлер, техниктер, башкылар, эмчилер болгаш өске-даа тускай эртемниглер болуп турар.

Чаа өөредилге чылында партия чырыдыышкынының четкизиниң калбарыышкыны болза, марксизм-ленинизмниң теориязын шинҗээдип алыр талазы-биле бистиң кадрларыстың чүткүлүнүң өзүүшкүнүн, оларның идейлиг деңнелиниң бедиишкиниң херечилеп турар. СЭКП хооркому, ооң пропаганда болгаш агитация кылдызы база партия эге организациялары кадрларын политиктиг өөредилгезинге бүгү-ле хемчеглер-биле дузалаар ужурлуг.

Хооркомнуң пропаганда болгаш агитация кылдызы теоретиктиг белеткели эки эштерни консультантылар кылдыр шилип ап, оларны марксизм-ленинизмниң үндезиннерин боттары өөренип турарларга тус-тус быжыглаан.

Боттары өөренип турарларга лекциялар номчулгаларының календарь планын кылгай. Ай санында бир-ийи лекцияларны номчаан турары ында көрдүнген. Октябрь, ноябрь айларда «Коммунистиг партияның манифестизиниң» база В. И. Ленинниң «Чүнү кылырыл?» деп чогаалының талазы-биле ийи лекциялар номчутунган. Партия төөгүзүнүң философия болгаш политэкономия талазы-биле лекциялар номчулгалары бөлүктер аайы-биле организастатынар. Ооң ынай тус-тус темалар талазы-биле марксизм-ленинизмниң теориязын боттары өөренип турарларның семинарлары болгулаар. Марксизм-ленинизмниң теориязын боттары өөренип турарларның ажылынга доктаамал контрольду чорударының, оларга боттуг дуза көргүзериниң аргалары тургустунган.

Боттарының идей-политиктиг деңнелин бедидер талазы-биле хөй-хөй коммунистер идепкейлиг ажылдап турар. Ылангыя Шишкин (облпартшколада), Парфенчик (область эмнелгезинде), Курченко (облонода), Воронцова (№3 школада) болгаш оон-даа өске эштерни мооң чижээнге киирип болур. Олар болза, өөредилгениң тус-тус планнарын кылгаш, ону күүседип турарлар. Чижээ, эш Шишкин «Коммунистиг партияның манифестизин» өөренип доосказ, ам В. И. Ленинниң «Улустуң өөнүктери» деп кымнарыл база олар социал-демократтарга удур канчаар демисежип турарларыл» деп чогаалын өөренип эгелээн.

Ынчалза-даа эки фактылар-биле чергелештир четпестер база бар. Чамдык коммунистер боттарының марксисчи-ленинчи билиин бедидерин оралдашпайн, өөредилгенин планын-даа кылып албайн, СЭКП хооркомунга болуп турар лекцияларга-даа кээп олурушпайн турарлар. Ындыг коммунистериниң чижээнге эштер Руденко (электри станциязында), Игошин, Панченко (харылзаа эргелелинде), Козлова, Федотов, Сат, Фонштейн, Тугаржик, Кочкин (облпрофэвилел чөвүлелинде), Полат, Агапов (облпотребсоюзта) олар санатынып турар.

Боттарының идей-политиктиг деңнелин бедидерин күзевейн турар шак ындыг ажылдакчыларның ажылында база улуг четпестер илереп турар. Электростанциязының директору эш Руденко бүдүрүлгеге ажылчыннарның күш-ажылын дыка четпес организастап келген, станция хоорайның чурттакчыларын болгаш бүдүрүлге черлерин чырык-биле амдаа четче хандырбайн турар.

Кым-на идея-политик талазы-биле хожудап калып, шээжилеп алган формулары-биле чурттап орар, чаа чүвени медереп билбес болдур, ол кижи иштики болгаш даштыкы байдалды шын билип алыр аргажок, шимчээшкинниң бажынга туруп шыдавас болгаш алдар чок, ону амыдырал эрте-даа бол, орай-даа бол, сандан үндүр октаптар дээрзин олартин чамдык коммунистеривис уттуп турарлар. Ол четпестер моон соңгаар узуткатынар ужурлуг.

Марксизм-ленинизмниң үндезиннерин боттары өөренип турарлар чогаалдар номчулгазынга кичээнгейлиг хандыкшыыры чугула. Боттары өөренип турарларга консультациялар улуг ужур-дузалыг. Консультантылар оларга быжыглаан боттары өөренип турар кижи бүрүзүнүң өөредилгезиниң байдалын эки билип, оларның тус-тузунга аас консультацияларын берип турары чугула.

СЭКП хооркому штаттан дашкаар консультантыларга үргүлчү ажылдаар семинарларны дамчыштыр дузалаар. Ол семинарларга теоретиктиг лекциялар номчуурунга партия, совет ажылдакчылары киржир.

Хоорайның партия организациязы политиктиг өөредилгеде четпестерни узуткаар дээш, пропаганда ажылының улам бедик деңнели дээш демисежип турар. Күзел сорук болгаш боттуг, чүткүлдүг ажылдар эки түннелди бээр.

В. СЫЧЕВ.

СЭКП Кызыл хооркомунуң пропаганда болгаш агитация кылдызының эргелекчизи.

Партия өөредилгезин чедиишкинниг үргүлчүлээринче

Партия чырыдыышкынының системазында өөредилгени күштелдиреринче партия-улуг кичээнгейни салып, коммунистериниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң политиктиг өөредилгезин чылдың организастап турар. Чөөн-Хемчик районнуң партия организациязы партия чырыдыышкынының системазында өөредилге чылын өй-шаанда чогуур белеткелдиг эгелээн. Ооң түннелинде чамдык бөлгүмнер болгаш политшколалар өөредилге чылын чедиишкиниг үргүлчүлеп турар. Ол районда «Коммунизмче орук» колхозта партия төөгүзүнүң допчу курзун өөрениринин бирги чылдың политшколазы (пропагандист эш Буян) база партия төөгүзүнүң допчу курзун өөрениринин бирги болгаш ийиги чылдың бөлгүмнери (пропагандистери эштер Биче-оол, Настык-Доржу), сл ышкаш «Октябрь 30 чыл ою», «Искра» колхозтарда бөлгүмнер болгаш политшколалар (пропагандистери эштер Херел-оол, Машпак-оол, Базыр-оол), Чадаанада дуржулга станциязында партия төөгүзү өөрениринин бедиткен хевириниң бөлгүмү (пропагандист эш Кызыл-оол), ында ийиги чылдың бөлгүмү (пропагандист эш Казанцев) болгаш чаңгыс-аай хевириниң бажынларын тудар комбинатта политшкола (пропагандист эш Дамбар) кичээлдерни бедик деннелге эрттирип, дыннакчыларга быжыг билиглерни дамчыдып берип турарлар.

Районда политшколаларның болгаш бөлгүмнериниң дыннакчылары ССРЭ-ниң Дээди Совединиң V сессиязының, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң материалдарын өөренгеннер. Ооң сөөлүнде олар программа ёзугаар өөредилге материалдарын-кичээлдерге өөрениринче болгаш катаптаашкыннар-биле шинҗээдип аарынче кирипкеннер.

Партия райкому ноябрь айда партия чырыдыышкынының системазында өөредилгениң чоруп турарының дугайында хыналданы чоруткан. Ол хыналданың үезинде өөредилге четкизинде бар четпестерни илереткен болгаш ооң-биле кады пропагандистерге боттуг дуза көргүзериниң ажылын чоруткан.

Партия чырыдыышкынының системазында өөредилге четкизиниң ажылында четпестер ам-даа бар. СЭКП райкому мынчага чедир пропагандистериниң семинарын эрттирбээн. Ынчангаш чамдык черлерде өөредилге партия райкомунуң контролюндан дашкаарлап турар чоруктар бар. Чижээлээрге, Иймеде Ленин аттыг колхозта партия төөгүзүнүң допчу курзун өөрениринин бирги болгаш ийиги чылдың бөлгүмнери (пропагандистери эштер Шаалый, Сеңгилдээр, С. Доржу) өөредилге чылы эгелээнден бээр кичээлдерни чүгле 2—3 катап эрттирген, ол кичээлдерниң идей-теоретиктиг деңнели база куду болуп турган. Байдал ындыг турбуже, ында партия эге организациязының секретары эш Сотпа шиитпирлиг хемчег албайн турар. Ол ышкаш чижектер өске-даа черлерде бар. СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация кылдызы (эргелекчизи эш Кызыл-оол) партия өөредилгезин удуртурун улуг кичээнгей-биле чорудуп келген болза, бо талазы-биле эки түннелдер ам-даа хөй чедип алдынган болгаш четпестер өй-шаанда чайлатынган турар ийик.

Ам СЭКП райкому партия чырыдыышкынының системазында өөредилгени удуртурун күштелдирип, ооң ажылынга доктаамал контрольду тургузуп тургаш, үргүлчүлеп турар өөредилге чылында ол ажылды чедиишкиниг чорударының бүгү аргалары районнуң партия организациязында бар.

Д. СҮРЮН-ООЛ.

Колхоз бүдүрүлгезинге партийжи контрольду күштелдирер

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-агыында улуг четпестер сөөлгү үеде тыптып келген. Көдээ ажыл-агыйны улам хөгжүдер, чуртка аъш-чемниң болгаш үлетпүрге чиг-эттиң элбекшилин чоокку ийи-үш чылдарда тургузар дугайында сентябрь Пленумунуң салган сорулгалары колхозта ажыл-херек кырынга багай боттанып турар.

Ол чорук колхозта партия эге организациязы, ооң бюрозу (секретары эш Байыскылан) артельдиң бүдүрүлгезинге контрольду кошкадып, баштаар черниң частырыгларын өй-шаанда этпейн, анаа эптежип. органыдан болган. Ооң-биле кады колхозчулар ортузунга партияның политик-кижизидилгелиг, агитация-массалыг ажылдарын суларатган.

Колхозта күш-ажылдың организациязын шын тургуспаанындан хөй-хөй кижилер колхоз бүдүрүлгезинге киришпес, бир-бир ажылдарже халыкыланыр чүүлдер бар апарган. Колхозтуң баштаар чери (даргазы эш Ойдуп) кадрлар-биле ажылды шын эвес тургузуп, оларны үргүлчү солуур, халаар чоруктарны болдуруп турда, партия эге организациязы, ооң бюрозу кандыг-даа хемчег албайн келген. Бо чылын № 1 хову бригадазының бригадириниң 2 кижи, № 2 бригаданың бригадириниң 4 кижи, мал фермазының эргелекчизинден 3 кижи солушкан. Ооң түннелинде ажыл сандаргай, организас чок чүүлдер тывылган.

Ниитиниң өнчүзүн төтчеглээр, көдээ ажыл-агый артелинин Уставын каржызы-биле үрээр таварылгалар көвүдээн. Албан организациялар болгаш аңгы-аңгы улустар кырында 158 мун рубльдиң өрези бар. Ооң иштинде мурнунда ол колхозтуң, даргазы турган эш Сундуй-оол, саңакчылап турган эштер Хирлиг, Төгүс-оол, Адам база партия эге организациязының секретары эш Байыскылан оларның кырында 24 мун рубль өре санатынып турар. Ол ышкаш аңгы-аңгы кижилер кырында 24 санныг мал, ооң иштинден 18 чылгы малдар өре болуп арткан.

Ниитиниң мал ажылында, тудугда, келир чылдың дүжүдүнге белеткелде база улуг четпестер бар. Мал кажаалары четчелетинмээн, тудугга хереглээр ыяш материалдары төнген, үрезин уруушкунунуң планы күүсетинмээн.

Партия эге организациязы колхозта комсомол, херээженнер организацияларын удуртпайн, колхозтуң баштаар черинин, көдээ Советтин ажылынга партийжи контрольду, негелдени чорутпайн турар. Айтынган черлерниң отчёттарын бюро болгаш бүгү кежигүннер хуралдарынга чаңгыс-даа катап дыңнап, чугаалажып көрбээн. Хаая болуп турар партия болгаш колхозчуларның ниити хуралдары чидиг шүгүмчүлелдиң адаабиле эртпейн, анаа-ла ёзу барымдаалап болуп турар. Ынчангаш ажыл-агыйда четпестер өй-шаанда ,узуткатынмайн, харын улам немежип турар.

М. СЮР-ООЛ.

Аар үлетпүр—социалистиг экономиканың үндезиннериниң үндезини

Коммунистиг партия социалистиг ниитилелдиң хөгжүлдезиниң объективтиг экономиктиг хоойлуларын бодунуң удуртукчу болгаш углакчы ажыл-чорудулгазынга барымдаалап турар. Ажыл-агыйны болгаш культура тургузуушкунун дүргедедиринің эрге-ажыктарынга ол хоойлуларны ажыглавышаан, партия болгаш чазак аар үлетпүрнүң— бистиң социалистиг экономикавыстың үндезиннериниң үндезинин хөгжүдер дугайында улуг сагыш салып турар.

Социалистиг бүдүрүлгениң хөгжүлдези, капиталистиг бүдүрүлгеге удурланыштыр кончаалар соруп алырынга эвес, харын бүгү совет ниитилелдиң үргүлчү өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин максималдыг хандырарынга чагырткан. Социалистиг бүдүрүлгениң бо код эчис сорулгазы геш, бүдүрүлгениң үзүктел чок өзүлдезиниң болгаш болбаазырадылгазының аргазы-биле чедип алдынып турар.

Социалистиг бүдүрүлгениң кол эчис сорулгазының чедип алдынары бүдүрүлгениң чепсек-хереселин бүдүрери-биле хереглел чүүлдерин бүдүрериниң аразында, ниити үлетпүр-биле көдээ ажыл-агыйның аразында тодаргай дензигүүрлээшкин-биле тудуш харылзаалыг. Бо объективтиг эргежок пропорциялар улус ажыл-агыйының планныг, пропорционалдыг хөгжүлдезиниң хоойлузунуң, алгыбышаан катапталыр бүдүрүлгениң хоойлуларының негелделери-биле тодаргайтынып турар.

Хереглел чүүлдериниң бүдүрүлгези-биле деңнээрге, бүдүрүлгениң чепсек-хереселдериниң бүдүрүлгезиниң эң дүрген өзүлдезиниң объективтиг чугулазының дугайында байдал болза, катапталыр бүдүрүлгениң бүгү формацияларга, ылаңгыя социализмге хамаарылгалыг болуп турар марксисчи-ленинчи теориянын эң чугула байдалдарының бирээзи болур. Ниитилел бүдүрүлгезиниң бурунгаар, үзүктел чок хөгжүлдези болза, чарыгдатынган бүдүрүлге хереселдерин дуглаарынга-даа, ол ышкаш улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга бүдүрүлгениң хемчээлдерин калбартырынга-даа эргежок чугула четчир санныг чаа машиналарлыг, дериг-хереселдерлиг, механизмнерлиг турда, чүгле ынчан ниитилел боттандырып шыдаар. Ол чорук одалга болгаш металлургия үлетпүрүнүң, машина тудуушкунунуң, химия үлетпүрүнүң, электри энергиязын бүдүрериниң өзүлдезибиле хандыртынар. Аар үлетпүрнүң, ылаңгыя машина тудуушкунунуң энпе дүрген өзүлдези эрги техниканың чаа техника-биле, а чаа техниканы мырыңай чаа техника-биле үзүктел чок солчурунун, бүгү социалистиг бүдүрүлгени дээди техникага үндезилендир үзүктел чок болбаазырадырынга негелделерни тургузар.

Чурттуң социалистиг индустриализациязының политиказын боттандырбышаан, бистиң партиявыс аар үлетпүрнүң база ооң кол чүрээ— машина тудуушкунунуң хөгжүлдезинче бүгү хемчег-биле күштү мөөнээн. Аар үлетпүрнүң хөгжүлдезиниң дүрген темпилерин үзериң ораладжып турган болгаш аар үлетпүриүн хөреңгилерин чиик үлетпүрже чайылдырарын негеп турган совет улустуң өжээнниг дайзыннары троцкистерни болгаш бухаринчилерни партия хайыра чокка чылчашапкан. Партия ооң-биле социалистиг революцияның чаалап алышкыннарын камгалап алган, бистиң Төрээн чуртувустуң техника-экономиктиг тускай турар чоруун хандырган, ооң камгаланыр аргазын быжыктырган.

Күүлүг социалистиг индустрия көдээ ажыл-агыйны социалистиг эгелерге үндезининден эде тургузарының, колхозчу тургузугну тургузарының болгаш быжыктырарының материалдыг үндезини болган. Коммунистиг партияның удуртулгазыбиле совет улус дайын мурнунда чылдарда-ла бүгү улус ажыл-агыйынга болгаш социалистиг үлетпүрге аажок улуг чедиишкиннерни чедип алган.

Адаа-чурттуң Улуг дайынының бүдүүзүнде бистиң чуртувуска бүдүртүүп турган үүлдер болза: шой—18 миллион 300 мун тонна, 1913 чылда турганындан 4,5 катап хөй; хөмүр 166 миллион тонна, 1913 чылда турганындан 5,5 катап хөй, нефть 31 миллион тонна, 1913 чылда турганындан 3,5 катап хөй. Совет машина тудуушкуну оон-даа артык улуг хемчээлге өскен. Күүлүг аар индустрия, улус ажыл-агыйын чаа техника-биле чепсеглээни болза, совет улустуң фашистиг Германияны болгаш империалистиг Японияны тиилээриниң материал-техниктиг үндезини болган. Дайын совет улустан улуг чидириглерни негээн болгаш бистиң үлетпүрүвүстүң хөгжүлдезин барык ийи беш чыл хире саадаткан. Социалистиг тургузугнуң улуг артык күчүлүүнге, бирги чергениң аар индустрияга даянып алгаш, совет улус көстүп көрбээн кыска хуусаада үлетпүр бүдүрүлгезиниң дайын мурнунда турган деңнелин катап тургускан болгаш ону дыка ажып эрттерин чедип алган. Бистиң чуртувуска үлетпүр продукциязының бүдүрүлгези 1940 чылда турганындан 1950 чылда 73 хуу ажыр өскен.

Социалистиг үлетпүриүн хөгжүлдезиниң чедиишкиннеринге үндезилээш Коммунистиг партияның XIX съездизи ССРЭ-ниң экономиктиг хөгжүлдезиниң оон-даа артык улуг планын айыткан. Бешки беш чыл планының төнчүзүнде үлетпүр бүдүрүлгези 1950 чылдың деңнелинден 70 хуу, оон ыйтында бүдүрүлгезиниң чепсек-хереселиниң бүдүрүлгези 80 хуу ажар ужурлуг. Ол болза, үлетпүр продукциязының бүдүрүлгези 1955 чылда дайын мурнундагы деңнелди үш катап ажар дээни ол. 1951—1955 чылдарның дургузунда шой бүдүрүлгези 76 хуу, каннысы—62 хуу, хөмүр тывыжы —43 хуу, нефтинии—85 хуу, электроэнергиязын ажылдап үндүрери — 80 хуу өзер. Беш чылдың дургузунда машина тудуушкунунуң болгаш металл ажылдап үндүрүлгезиниң продукциязы барык 2 катап өзер. Социалистиг бүдүрүлгениң ол хөгжүлдези улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга күүлүг техниктиг депшилгени хандырып бээр.

Бистиң чуртувустуң индустриализациязы эгелээнинден бээр бүгү чылдарның дургузунда аар үлетпүр бодунуң хөгжүлдезинге хереглел чүүлдерин бүдүрүп үндүрер үлетпүрү дыка мурнай өскен. 28 чылдың дургузунда бүдүрүлгениң чепсек-хереселдериниң бүдүрүлгези ниитизи-биле барык 55 катап өскен, а хереглел чүүлдериниң бүдүрүлгези —барык-ла 12 катап өскен. Хөгжүлдениң бо шугуму сөөлгү чылдарда улам-на характерлиг апарган. Чижээ, бүдүрүлгениң чепсек-хереселдериниң бүдүрүлгези 1940 чыл-биле деңнээрге, 1953 чылда 3 ажыг катап, а хереглел чүүлдериниң бүдүрүлгези —71 хуу өскен.

Бо дээрге, өжээнниг капиталистиг хүрээлээшкин туруп турда социализм тургузуушкунунуң төөгүлүг байдалынга дүгжүп, катапталыр бүдүрүлгениң марксисчи-ленинчи теориязының байдалдарынга чогужуп турган. Ындыг мурнай өзер чорук революция мурнундагы Россиядан салгатынып келген техника-экономиканың эң хожудангай чоруун төөгүлүг кыска хуусаада ажып тиилээриниң, улус ажыл-агыйының бүгү адырларының техниктиг хандырылгазының күүлүг базазын тургузарының аргазын берген.

Совет эрге-чагырганың чылдарында ССРЭ-ниң үлетпүр бүдүрүлгезиниң тургузуу үндезини-биле өскерилген. Бир эвес революция мурнундагы Россияның аар үлетпүрүнүң бот-деңзизи үштүң бирээзи болуп турган болза, ол 1953 чылда үлетпүр бүдүрүлгезиниң ниити хемчээлиниң барык 70 хуузу болуп турар. Бистиң чуртувус делегейде эң мурнакчы чаа техника-биле тергиин чепсегленген үлетпүрлүг, эң механизастатынган көдээ ажыл-агыйлыг болуп турар.

Аар үлетпүриүн дүргедетинген хөгжүлдезинге үндезилээш, улус ажыл-агыйының бүгү адырлары чаа-чаа машиналар-биле болгаш механизмнер-биле хандыртынып турган, элээн хөй катап көвүдээн. Чүгле 1950—1952 чылдарның иштинде безин ада-чурттуң машина тудуушкуну машиналарының болгаш механизмнериниң 1600 чаа хевирлерин тургускан. Көдээ ажыл-агыйның техниктиг чепсеглээшкини дыка күштелген.

Аар үлетпүрнүң, машина тудуушкунунуң хөгжүлдези-биле кады ажылчы чоннарның культура-техниктиг деңнели дүрген бедип, ниитиниң күш-ажылының бүдүрүкчүлүү өзүп, улус ажыл-агыйының бүгү адырларында социалистиг бүдүрүлге болбаазырап турар.

Чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң, социалистиг көдээ ажыл-агыйның бедик көдүрлүүшкүнүн, оларның хөгжүлдезиниң темпилерин дыка дүргедедирин болгаш аъш-чем база үлетпүр барааннары-биле: эът болгаш эът продуктулары-биле, саржаг, чигир, кондитер кылыгларыбиле, хеп, идик, мебель болгаш культура-амыдыралдың өске-даа эт-севи-биле чоннуң хандыртынган турарын дыка бедидерин организасталарынга эргежок чугула аар үлетпүрнүң хөгжүлдезиниң деңнели ам чедип алдынган. Чиик болгаш аъш-чем үлетпүрү бодунуң хөгжүлдезинде улуг чедиишкиннерлиг. Амгы үеде хөвең-саазындан, дүктен кылган болгаш торгу пөстер, идиктер, чигир, мал саржаа болгаш улустуң хереглелиниң өске-даа чүүлдерин дайын мурнунда турганындан дыка ажыр бүдүрүп үндүрүп турар. Ынчалза-ажок улустуң хереглелдериниң бүдүрүлгезиниң чедип алдынган хемчээли социалистиг ниитилелдиң ажылчы чоннарының үзүк чокка өзүп турар негелделериниң деңнелинге ыракта четпейн турар.

Аар үлетпүрнү сайзырадырынга чедип алдынган деңнелге даянып алгаш, амгы үеде чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң бүдүрүлге черлериниң тудуушкуннарын калбартыр, олче хөреңгилер салырын үндезиниңдеп көвүдедир, улустуң хереглел чүүлдерин бүдүрериниң онаалдаларын улгатырары болдунар болгаш эргежок чугула деп Коммунистиг партия болгаш Совет чазак санап турар. Амгы үеде чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүн сайзырадырыңче бүгү күштү мөөнээр, бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чоннарының дүрген өзүп турар хереглелдериниңден ол адырларның хожудап калыышкынын узуткаар аргалар бисте бар. Бо сорулга-биле чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнге машиналар болгаш дериг-хереселдер бүдүрүлгези көвүдеп, улустуң хереглел чүүлдерин бүдүрериниң машина тудуушкунунуң болгаш аар-үлетпүрнүң өске-даа бүдүрүлгелерин мурнундаазындан дыка калбаа-биле хаара тудуп турар.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак мындыг сорулгаларны салган: чоокку ийи-үш чылдарда көдээ район бүрүзүнден эргежок чугула барааннарны садып ап болур кылдыр аъш-чем болгаш үлетпүрнүң четчир санныг барааннарын бүдүрүп үндүрер.

Немей алдынган хемчеглериниң түннелинде күрүне болгаш кооператив садында үүрмектеп садар бараан саарылгазын 1950 чылда турганындан 1955 чылда 70 хуу көвүдедир дээнин ам 1954 чылда ажыр эрттер деп сорулга салдынган.

Ооң-биле кады улустуң хереглел чүүлдерин бүдүрериниң шыңгыы совет улустарның чайгылыш чок болгаш дүрген өзүп турар негелделерин ёзугаар үндезини-биле экижидериниң хемчеглери алдынып турар.

Улустуң хереглел чүүлдериниң бедик көдүрлүүшкүнүн организастаары, социалистиг көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң темпилерин бүгү тала-биле дүргедедирин, мал ажылын, картофель болгаш ногаа бүдүрүлгезин ышкаш ооң чугула адырларының чыдып калыышкыннарын дүрген ажып эрттерин негеп турар. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму бистиң көдээ ажыл-агыйывыстың хөгжүлгезинде улуг четпестерни илереткен болгаш чоокку ийи—үш чылдарның иштинде бистиң чуртувустуң чонун аъш-чем-биле, а үлетпүрнү эргежок чугула чиг эт-биле болгаш ооң-биле кады колхозчу тараачыннарның чаагай чоруун дыка көдүрерин хандырарын шыңгыы көдүрерде көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларының бедик көдүрлүүшкүнүн организастаарынче улуг хемчеглерни айыткан.

Көдээ ажыл-агыйны көдүрериниң хереңге ону чаа техника-биле хандырары, социалистиг чер ажылын механизастаары, аар индустрияны күүлүг улам ынай өстүрериниң үндезилээш көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларынга машиналар системазын тургузары чугула болгаш шиитпирлиг ужур-дузалыг.

Партия болгаш чазак 1954 чылдан 1957 чылдың май 1-ге чедир үениң иштинде ниити хереглелиниң санаашкынындан 15 аът күштүг 500 мундан эвээш эвес тракторларны болгаш 250 мун олуртуп тарыыр күштүг тракторларны, а ол ышкаш көдээ ажыл-агыйга хөй санныг машиналарны, нефти продукциялары кудар саваларны болгаш өске-даа дериг-хереселдерни көдээ ажыл-агыйга бээриниң сорулгаларын салган.

Социалистиг көдээ ажыл-агыйның индустриалдыг техниктиг базазын күштелдирери кыска хуусааның иштинде бистиң чуртувуска аъш-чем барааннарының элбекшилин чедип алырының аргазын бээр.

Ынчангаш, аар үлетпүр болза, социалистиг экономиканың үндезиннериниң үндезини, социалистиг бүдүрүлгениң бүгү адырларының үзүк чок өзүлдезиниң болгаш болбаазырадылгазының материалды базазы болуп турар.

Бистиң чуртувуска коммунистиг ниитилелди тургузарының материалдыг үндезини болур аар үлетпүрнү партия моон соңгаар-даа бүгү тала-биле өстүрер.

А. КОРЯГИН.

Школалар ажылынче кичээнгей салыр

Өөредилге-кижизидилгелиг ажылды бедик деңнелче

Школачы ургларга эртемниң быжыг билиглерин шын шиңгээтиреринге, оларны келир үеде бистиң чуртувустуң ёзулуг бедик билиглиг хамаатылары кылдыр кижизидиринге школаларда чөп организастатынган өөредилге-кижизидилгелиг ажыл улуг рольду ойнаар ужурлуг.

Бо талазы-биле ажылдар Таңды районнуң Бай-Хаак ортумак болгаш чеди чыл школаларында четпес организастатынган. Школаларның үстүкү класстарынга төөгүүнүң, географияның, физиканың, база адакы класстарга, ылаңгыя аныяк натуралистерниң бөлгүмнерин тургуспайн турар болгаш ол ажылдарның талазы-биле ында школа башкылары кандыг-даа хемчеглерни ап чорутпаанар.

Өөредилгениң баштайгы хүннеринде дааранылганың, бот-тывынгыр уран-үүлдүн, музыканың бөлгүмнери ажылдап турган болза, ам ол бөлгүмнерниң ажылын шуут чорутпастаан. Бир эвес, эң баштай Бай-Хаак ортумак школазында организастаан бот-тывынгыр уран-үүл бөлгүмүнге 40 ажыг өөреникчилер киржип турган болза сөөлгү үеде үүгле 20 кижи арткан болгаш ооң ажылы план чок, таварылга болуп ийи-чаңгыс эрттер апарган.

Бай-Хаак чеди чыл школазының интернадында (эргелекчизи эш Пичеолова) өөредилге-кижизидилгелиг ажылга багай кичээнгейни салып турар. Ында үүгле «Ус-шевер холдар» деп чаңгыс дааранып бөлгүм ажылдап турар. Ол ышкаш школачыларга кино-чурук көргүзүглерин, литературалыг кежээлерни, номчулга конференцияларын организаставайн турар.

Ынчангаш ол школаларда комсомол, пионер организацияларының ажылын чөп башкарып тургаш, школачы ургларга быжыг билиглерни болгаш культурлуг аажычаңны шын шиңгээтиреринде бодап, күжениишкинниг ажылдаары чүгула.

С. ТУШКОВ.

Эки ажылдыг башкы

Кызыл көдээ районнуң Баян-Колда чеди чыл школазының 5—7 класстарының биология болгаш география башкызы Антонина Маслова өөреникчилерге быжыг билигни бээринге хөй күштү үндүрүп турар. Ооң эрттирип турар кичээлдери сонуурганчыг, утка-шынарлыг.

Айтып турары эртемнерин ол көргүзүг материалдары-биле холбаштырып, экскурсияларны организастап турар. Ооң удуртулгазы-биле школада географияның болгаш биологияның булуңнарын дерип тургускан, бажың иштинге чечектерни тарып өстүрген.

Эш Маслова хөй-ниитиниң ажылынга база идепкейлиг киржип, школаның пионер дружиназының улуг вожатыйы болуп турар. Пионерлерниң ортузунга культура-массалыг кижизидилге ажылдарын эки чорудуп, биче-чаштарны пионер организациязының хүрээленинге хаара тудар дээш кызымаккай ажылдап келген. Ам пионерлер чаа чылга бүгү талазы-биле чеднишкинниг ужуражыр дээш белеткенип турарлар.

Ада-иелер-биле ол үргүлчү харылзажып, оларга беседаларны кылып берип турар. Өөреникчилерниң бажыңнарынга баргаш, оларның амыдырал-чуртталгазы-биле ханы таныжып турар.

Эш Маслова суурда клуб чөвүлелиниң кежигүнү, колхозта «Колхозчу» деп хана солунунуң редактору. Колхозчу чоннуң ортузунга агитация-массалыг ажылдарны эки чорудуп келген. Ынчангаш эш Маслова бодунуң көдээге культураның нептередикчизи болур хүлээлгезин база ак-сеткилдиг күүседип турар.

К. ХЕРТЕК.

Өөредилге херекселдери-биле хандырар

Тес-Хем районнуң Самагалдай тыва ортумак школазы өөредилгениң чугула материалдары-биле четче хандыртынмаан.

Ооң барымдаазы болза, ол школага бирги удуунуң ийиги чартыкпайдан эгелээш, кыдырааштар төнген болгаш ооң ужурунда чамдык кичээлдерге бижимел мергежилгелер, бодалгалар ажылдары чорутунмастап турар.

Школада физика, биология кабинеттери дуржулга кылыр херекселдер, аппараттар болгаш химиктиг коллекциялар-биле четче хандырбаанындан класс кичээлдеринге чорутса чогуур чамдык дуржулгалар болдунмайн, үүгле аас-биле эртип турар.

Ол ышкаш школада политехниктиг өөредилгеге холбаштыр тургустунган бөлгүмнерге хереглетинер яны-бурур даргазаарының бөдүүн херекселдери база чок. Бо бүгү четпестерниң уламындан ол школаның 1 улдунда өөредилге түңнели чавыс болган.

Мынчангаш үстүнде чедишпейн турар өөредилгениң чугула материалдары-биле ол школаны дарый хандырар талазы-биле хемчеглерни ап чорударын облонога болгаш районога сүмелезе чогуур.

Б. ДҮПШҮН.

Красноярскиниң совхозтар трестизиниң Тыва автобазазының чанында 3-кү класстың чолаачыларының бүдүрүлгеден чартыкпайн тургаш билиг бедидериниң курзу ажылдап эгелээн. Ында 20 ажыг чолаачылар өөренип турар.

Чурукта: курстуң дыңнакчылары В. С. Краснев (оң талазында) биле А. И. Перфильев оларның МКЗ-6 деп карбюраторнуң тургузуун өөренип турары.

Чуруу **С. Феоктистовтуу** болгаш **Г. Сиротиннии.**

Курстарның ажылын экижидер

Көдээ ажыл-агыйны улам-на хөгжүдерде колхозчу массаны агрономия болгаш зоотехния эртемнери-биле чепсеглээри улуг ужур-дузалыг. Чөөн-Хемчик районда колхозтарның баштаар черлери колхозчуларның агро-зоотехниктиг өөредилгезин чедир үнелевейн турар. Ооң уламындан агро-зоотехниктиг курстарны организастаар ажылды баштайгы хүннерден эгелээш дыка кошкак чоруткан. Районнуң чамдык колхозтарында агро-зоотехниктиг өөредилге ам-даа массалыг эгелевээн. Районда «Коммунизмче орук», «Большевик» болгаш Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артельдери агро-зоотехниктиг өөредилгени эгелээндаа болза, кичээлдер үргүлчү үстүү турар.

«Искра» (даргазы эш Базыр-оол), Жданов аттыг (даргазы эш Чүльдүм) колхозтарда агро-зоотехниктиг өөредилгени ам-даа организаставаан. Курстарны бедик билиглиг тускай эртемниглер-биле хандырбайн турары-биле кичээлдерниң шынары дендии куду болуп турар. Ол ышкаш мергежилдиг очулдурукчулар чогу-биле колхозчулар ханы билигни чедип албайн турар. Колхозчуларның билиин, база ажылдап турар байдалын барымдалааш, курстарга киирер ажылды колхозтар баштаар черлери чугулага көрбейн турар.

Колхозчуларның агро-зоотехниктиг өөредилгезинге, практиктиг дузаны Чадаана МТС, ооң кол агроному эш Поминов, кол зоотехник эш Кудрявцева олар чедирбейн турар. Курстарда өөредилгениң көргүзүг херекселдери: чуруктар, плакаттар болгаш оон-даа өске үүлдер чок.

Д. СЮРЮҢ-ООЛ.

Колхозчуларны быжыг билиг-биле чепсеглээр

Барыын-Хемчик районда колхозчуларның агро-зоотехниктиг өөредилгезин эрткен чылын 6 колхозтарга организастаан. Эрткен чылын курсту 12 кижи доозуп үнген боордан ангыда өскелери курстуң программазын 2—3 чылдар иштинде доозуп шыдаваан. Бо ажыл ам-даа экиживейн турар. Ам районда агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгези массалыы-биле эгелевээн. Бо талазы-биле Кызыл-Мажалык МТС-тиң директору эш Огаркин кандыг-даа организастыг ажыл чорутпаанынбиле тайылбырлатынар.

«Кызыл тараачын», «Комсомол 30 чылы», «Совет Тываның 5 чылы», «Тиилелге» болгаш «Ленин оруу» көдээ ажыл-агый артельдеринде дыка хөй колхозчулар мал болгаш чер ажылының эртемнерин өөренирин четикпейн турарлар. Колхозчуларны көдээ ажыл-агый эртемнери-биле чепсеглээрин колхозтарда партия организациялары болгаш колхоз баштаар черлери чедир үнелевейн турар.

С. АЛЕЕТ.

Спорттуң эки-тура ниитилелдеринге удуртулганы экижидер

Янзы-бүрү назы-харлыг болгаш ажыл-мергежилдиг муң-муң ажылчы чоннарны, ылаңгыя аныяк өскеннерни хаара тудуп турар күш-культура шимчээшкини бистиң чуртувуста чылдын-на калбарып, быжыгып турар. Күш-культура болгаш спорт ажылчыннарның, албан-хаакчыттарның, колхозчуларның, студентилернин, школачыларның ынак херээ апарган.

Совет кижилерни, ылаңгыя өзүп орар аныяк салгакчыларны, кадык, шыырак болгаш аваангыр, Төрээн чуртун камгалаарынга кезээде белен болдурарынга чер-черде тургустунган эки-тураның спорт ниитилелдери улуг рольдуг. Ынчангаш Коммунистиг партия болгаш Совет чазак ол талазы-биле улуг кичээнгейни салып, хөй-хөй хөренгилерни чарыгдап турар.

Бистиң чуртувуста бот ажыл-чорудулгалыг күш-культура шимчээшкининиң кол хевири болза, профэвилелдериниң эки-тура спорт ниитилелдери болур. Олар масса-биле харылзаалыг, ооң иштинден тургустунган. Спорт херээнче массаны улам сырый хаара тударынга колхозтарда, бүдүрүлгелерде, албан черлеринде спорт ниитилелдери кол черни эзлээр. А оларның ажыл-чорудулгазын профэвилелдериниң черчер организациялары дорт удуртур хүлээлгелиг.

Бистиң области «Урожай», «Металлург», «Искра» деп спорт ниитилелдери тургустунган. Чамдык районнарда ол ниитилелдериниң коллективтери боттарының ажылын элээн лелгередип эгелээн. Ооң чижээнге, Таңды районда профэвилелдиң спорт ниитилелдери болгаш коллективтери (профэвилел райкомунуң даргазы эш Степанов) кирер. Ол районнуң спортчулары спорттуң область, районнар аразының маргылдааларынга каш удаа чедиишкинниг киришкен.

Ооң-биле кады бистиң областың чамдык районнарында, колхозтарында профэвилелиниң спорт ниитилелдери болгаш коллективтери ёзу барымдаалап тургустунган, харын-даа шуут чок таварылгалар бар. Чаа-Хөл, Чөөн-Хемчик районнарда профэвилел райкомнары спорт херээн масса ортузунга нептередип пропагандалаар талазы-биле чүнү-даа кылбайн турарлар. Олар чаңгыс-даа маргылдаага организастыг киржип көрбээн болгаш район иштинде спортка хандыкшып, ГТО база БГТО демдектериниң нормаларын дужааган кижилерни безин билбестер. Боттары-биле организаставаан, чогуур хемчеглерни албаан болганда, билбес болбайннаан.

Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер профэвилелиниң область комитеди (даргазы эш Тугаржик) чаңгыс-даа совхозта, МТС-те күш-культураның кудуку коллективтерин тургуспаан, «Урожай» деп эки-тураның спорт ниитилелиниң ажылының дугайын бодунуң президиумунга чугаалажып көрбээн. «Металлург» деп спорт ниитилели бодунуң ажылын үүгле Кызыл хоорайның чамдык бүдүрүлге черлеринде чорудуп, чогум районнарда чүнү-даа кылбайн келген. Хоорайда тургустунган спорт коллективтери үүгле бут бөмбүүн болгаш баскетболду кончуг хаая өөренип турар. А кара металлургия профэвилелиниң обкому (даргазы эш Сат) бо талазы-биле чүнү-даа кылбайн, сагыш амыр олуруп турар.

Спорттуң «Искра» деп эки-тура ниитилели районнарда, хоорайларда бодунуң кудуку күш-культура коллективтерин тургускан-даа болза, херек кырында ажыл кончуг эвээш. Ол ниитилелдиң область соведи-даа, күруне албан черлериниң профэвилелиниң обкому-даа (даргазы эш Козлова) хыналда, удуртулганы ам-даа чурумчудуп албаан.

Бистиң области күш-культура болгаш спорттуң ам-даа кошкак сайзыралдыг, долу массалыг эвес чоруу ооң-биле тайылбырлатынар. Моон сонгаар профэвилелдер обкомнары болгаш олариың район комитеттери бо херекти кичээнгейге ап, практиктиг хемчеглерни алыры чугула.

Н. АВЕРИН.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Башкыларның амыдыралын хайгааараза чогуур“

Башкыларның амыдырал-чуртталгазынче сагыш салбайн, оларны чуртталга бажыннары-биле хандырбайн турганын Күрүненин аът кажаазының директору эш Сударев райкүүскомнуң мурнунга мининген болгаш башкыларны бажың-биле хандырар дугайында бодунга хүлээнип алган, ам бир бажыннын септелгезин кылып турар деп райкүүскомнуң секретары эш П. Пирлей редакцияга дыңнаткан.

Агро-зоотехниктиг курстарның ажылын шыңгыы көдүрер

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» чурттуң мурнунга салган улуг болгаш харыысалгалыг сорулгаларының бирээзи болза, үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарның ажылын шыңгыы экижидерин айыткан.

Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулгаларның чедиишкиннерин колхозчу бүдүрүлгеге калбартып, колхозчуларны болгаш совхозтарның ажылчыннарын көдээ ажыл-агыйның билиглери-биле чепсегленип, колхозтар болгаш совхозтар бүдүрүлгелериниң мурнакчыларының дуржулгаларын шиңгээдип турар. Көдээ ажыл-агыйның муң-муң тускай эртемниглери—агрономнар болгаш зоотехниктер агро-зоотехниктиг курстарда башкылар болуп, колхозчуларны көдээ ажыл-агый талазы-биле бедик билиглиг мастерлер болдурарынга улуг рольдуг. Житомир областың «Переможец» колхозунда агро-зоотехниктиг бөлүк, ооң удуртукчузу агроном эш Ихтина, Ярослав областың «Волгарь» колхозунда зоотехник эш Смирновка баштаткан зоотехниктиг бөлүк үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарның өөредилге программазын чедиишкинниг өөренип дооскаш, шылгалданы эки дужааганнар. Дыңнакчылар теоретиктиг өөредилгезин практиктиг ажыл-биле холбаштырганының ачызында ол колхозтарда ниитиниң мал ажылының продуктилуу бедип, тарааның дүжүдү чыл келген тудум-на элбекшип, акша орулгазы көвүдеп турар.

Бистиң областың колхозтарында болгаш совхозтарында агро-зоотехниктиг курстарның ажылында чамдык чедиишкиннер бар-даа болза, дыка улуг четпестер бар. 1953 өөредилге чылында областың районнарының хөй нуруузу колхозчуларның агро-зоотехниктиг өөредилгезиниң санын болгаш программазын күүсетпээн. Эрткен өөредилге чылында план ёзугаар бир, ийи болгаш үш өөредилге чылдарында 38 агро-зоотехниктиг курстарга 594 дыңнакчылар өөредилге программазын өөренип доозар ужурлуг тургаш, үүгле 7 агро-зоотехниктиг курстарга 113 кижи өөренген ийикпе өөренгенде чогуур дыңнакчыларның үүгле 19,0 хуузу бирги курстарны доозуп шылгалданы дужааган. Ынчаарга ийиги, үшкү курстарга өөренгенде чогуур 82 кижиден чаңгыс-даа дыңнакчы курстуң программазын дооспаан. Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Өвүр, Эрзин, Чаа-Хөл, Сүт-Хөл, Каа-Хем, Тес-Хем районнарның 60 колхозтарынга агро-зоотехниктиг өөредилге организастатынмаан турган.

Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозка агро-зоотехниктиг курска өөренип турган 12 колхозчулардан чаңгыс-даа кижи шылгалданы дужааваан. Таңды районда «Кызыл партизан» колхозтуң даргазы турган дээди эртемниг агроном эш Карасев, Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» колхозтуң даргазы турган дээди эртемниг агроном эш Михайлов олар колхозтарны 3 чыл иштинде даргалап келгеш, колхозчуларны агро-зоотехниктиг биилиглер-биле чепсеглеп өөредир хамаан чок, харын колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле сандаратканнар.

Чамдык колхозтарга агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгези кедергей куду деңнелге эртип, бүдүрүлгениң практиктиг сорулгаларындан хоорук болуп турган. Агро-зоотехниктиг курстарның чамдык башкылары дыңнакчыларның ажыл-чорудулгазынга бүдүрүлгениң онаалгалары—часкы, чайгы болгаш күскү кампаниялар талазы-биле сорулгаларны күүседиринче угландырбаан. Областың көдээ ажыл-агый эргелели, ооң пропаганда килдизи, агро-зоотехниктиг курстарны өөредилге номнары-биле, өөредилгениң методтуг дузаламчызын болгаш өөредилгениң көргүзүг үүлдери-биле өйшаанда хандырбайн турарындан колхозчуларның өөредилгези куду шынарлыг болуп турар. Ылаңгыя тыва дыл кырында өөредилге номнары чедишпейн турар.

Совхозтарның ажылчыннарын көдээ ажыл-агыйның эртем билиглери-биле болгаш мурнакчы дуржулгалар-биле чепсеглеп өөредириниң дугайында совхозтар директорлары, областың совхозтар трестизи, ооң тускай эртемниглери—зоотехник эш Сахно, агроном эш Чернова олар сагыш салбайн турарлар. Областың совхозтары бо үш чылдың дургузунда агро-зоотехниктиг курстарга чаңгыс-даа мастерлерни белеткеп үндүрбээнин айтырга-ла байдал билдине бээр.

Колхозтарда болгаш совхозтарда агро-зоотехниктиг өөредилгелерниң мындыг багай түңнели үүнү көргүзүп турарыл дээрге, областың көдээ ажыл-агый эргелели (эш Тадаров), районнарның партия комитеттери, райкүүскомнар болгаш ооң көдээ ажыл-агый эргелелдери, областың совхозтар трестизи база МТС-териниң директорлары көдээ ажыл-агыйның эртем-билиглериниң болгаш мурнакчы дуржулгаларының база ону бүдүрүлгеге шиңгээдириниң херээн, колхозчуларны болгаш совхозтарның ажылчыннарын бодунуң херээн эки билир эртемниг кижилер кылдыр өөредириниң политиктиг улуг ужур-дузазын чедир үнелевес чоруктуң ам-даа уламчылавышаан турарын херечилеп турардыр.

Бо чылын колхозчуларның болгаш совхозтар ажылчыннарының агро-зоотехниктиг курстарынга 2000 колхозчулар болгаш совхозтарның 150 ажылчыннары өөренир. Өөредилге эгелээнден бээр барык-ла ийи ай эрткен. Каа-Хемде, Эрзинде, Барыын-Хемчикте, Өвүрде, Таңдыда болгаш «Элегес», «Барлык» база «Өөк» совхозтарда агро-зоотехниктиг курстар организастатынмаан. Кызыл районнуң 4 колхозтарында агро-зоотехниктиг өөредилге эгелевээн. Улуг-Хем району агро-зоотехниктиг курстарны үүгле 2 колхозта организастаан.

Областың көдээ ажыл-агый эргелели (эш Иванов), ооң пропаганда килдизи (эш Вахрушев) болгаш совхозтар трестизи (эш Қонгар) агро-зоотехниктиг курстарның чаа өөредилге чылынга кандыг-даа белеткел чок ужурашкан. Агро-зоотехниктиг курстарның өөредилге планын болгаш программазын облкүүскомга ам-даа бадылатпаан. Ол курстарның удуртукчуларын шилип, амдыгаа чедир дужаал-биле быжыглаваан. Өөредилге чылы эгелээриниң мурнунда МТС-териниң тускай эртемниглериниң семинарын болгаш сургаалда хуралдарын организастап эрттирбээн. Колхозтарның баштаар черлери, МТС-териниң, совхозтарның директорлары агро-зоотехниктиг курстарның ажылын экижидеринге болур чогуур дузаны чедирбейн, оларны өөренир класстар-биле, чырык болгаш от-биле, база дыңнакчыларны ном дептерлер болгаш саазын, карандаш-биле хандырбааннар. Ол курстарның дыңнакчыларынга өөренип эрткен үүлдерин быжыглаар дугайында эртемниг, мурнакчы дуржулгаларның дугайында көдээ ажыл-агыйның кино-чуруктарын көргүзери организастатынмаан.

Бистиң социалистиг көдээ ажыл-агыйывыс хүн келген тудум-на бурунгаар үзүктел чок сайзырап, чаа-чаа эртемнер, дуржулгалар хүн-бүрү немежип турар. Ындыг турбуже чамдык район организацияларының удуртукчулары көдээ ажыл-агый талазы-биле боттарының билиин бедитпес, бистиң социалистиг көдээ ажыл-агыйывыстың онза аргаларын, ооң артык күштүүн чаа негелделерге таарыштыр ажыглавайн, колхозтарны болгаш МТС-терни багай удуртуп турар. Барыын-Хемчик районда Кызыл Мажалык МТС-тиң директору эш Огаркинниң багай удуртулгазының түңнелинде ол МТС бо чылын колхозтарның мурнунга күүседир хүлээлгелериниң талазы-биле күрүненин чаңгыс-даа планныг даалгаларын күүсетпээн.

Районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары, МТС-тер директорлары колхозтарның удуртур кадрларының политиктиг болгаш көдээ ажыл-агый талазы-биле билиин бедидериниң дугайында чогуур хемчеглерни албайн турар. Ооң түңнелинде чамдык колхозтарның даргалары көдээ ажыл-агый артельдериниң Уставын үреп, колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле удуртурунуң херээнден чайлап турар. Өвүр районда «Совет Тываның 5 чылы» колхозтуң даргазы турган Қончук, Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозтуң даргазы турган Даваажап көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын үреп, ниитиниң өнчү хөреңгизин самчыгдааш ажылындан үндүрткеннер. Областың көдээ ажыл-агый эргелели, районнарның партия комитеттери, күүскомнары болгаш МТС-териниң директорлары эртемниң болгаш мурнакчы дуржулгаларның чедиишкиннерин пропагандалаарының талазы-биле агро-зоотехниктиг өөредилгени дүрбүлеп организастаар хүлээлгелиг.

Районнарның партия комитеттери болгаш колхозтарның, совхозтарның партия эге организациялары үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарда өөредилгениң чоруп турарының дугайында партийжи контрольду болгаш удуртулганы күштелдирип, партияның район комитеттериниң болгаш колхозтарның, совхозтарның партия организацияларының бюрозунга, коммунистерниң ниити хуралдарынга МТС-тер удуртукчуларының, колхозтар даргаларының болгаш совхозтар директорларының агро-зоотехниктиг курстарның ажылының дугайында илеткелин дыңнап, илеретинген четпестерни доп-дораан чайладырының талазы-биле шиитпирлиг хемчеглерни алыры чугула.

Агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгезин бедик организастыг болгаш идей-политик талазы-биле бедик деңнелге чорудар. Ол сорулгаби-ле МТС-териниң бедик билиглиг, практик талазы-биле мергежилдиг тускай эртемниглерин курстарның ажылынга калбаа-биле киириштирери-биле кады оларны курстарга быжыглаары чугула.

В. ДАВААТОР.

Финляндияның Совет Эвилелинге тудуп белеткээни ледоколду хүлээдип бергени

ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министриниң чугаазы

ХЕЛЬСИНКИ. «Вяртсиля» деп концернии болуп турар Хельсинкиниң Хиеталахти верфизинге Совет Эвилелинге бээри-биле тудуп белеткээн ледоколду декабрь 15-те сугга байырлалдыы-биле киирген. Езулалга Финляндияның премьер-министри Туомиоя, садыг болгаш үлетпүр министри Аура, Финляндияның ССРЭ-де элчини О. Гарти, даштыкы херектер министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары, концерниң удуртулгазы олурушкан.

Байырлалга ол ышкаш ССРЭ-ниң Даштыкы Садыг министри И. Г. Кабанов, ССРЭ-ниң далаи болгаш хем флодунуң министриниң оралакчызы В. М. Пташников, ССРЭ-ниң даштыкы садыг министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары Н. И. Чеклин болгаш М. К. Артемьев, ССРЭ-ниң Финляндияда элчини В. З. Лебедев, ССРЭ-ниң Финляндияда садыг төлээзи А. И. Сосунов, совет төлээ чериниң болгаш садыг төлээзиниң чериниң харыысалгалыг ажылдакчылары болгаш оон-даа өскелер олурушкан.

Ледоколду сугже эжиндирген соонда «Вяртсиля» концерниң кол директору Вальфорс олурушканнарга байыр чедирип, допчу чүве чугаалаан. Совет Эвилелиниң чагааны үш улуг ледоколдарның бирээзин дужаап берген чорук Финляндия биле Совет Эвилелиниң аразында демдеглелдиг болуушкун болуп турарын ол демдеглээн.

Оон соонда ССРЭ-ниң даштыкы садыг министри И. Г. Кабанов чүве чугаалаан. Оон чугаалааны болза:

Дээрги премьер-министр!

Дээргилер!

Совет —финляндия беш чыл хуусаалыг садыг дугуржулгазы-биле дүүштүр Совет Эвилелиниң чагааны улуг судноларның бирээзи болуп турар ледоколду дужаап берип турарының үезинде бо хүн мында олуржуп турар тур бис.

Мону таварыштыр Хельсинкиге чедип келири-биле Финляндияның чазааның чалаашкынын ол чорук бистиң ийи чурттарывыстың кайызының-даа сонуургалдыг болуп турары Финляндия биле ССРЭ-ниң аразында экономиктиг харылзааларның хөгжүлдезинге дузалаар боор деп бодааш, туралыым-биле хүлээп алган мен.

Маңаа холбаштыр, 1954 чылда бот-боттарынга бараанар дужаажырының дугайында Москвага ат салдынган дугуржулганың дугайын сагындырары чугула, ол дугуржулга болза, бистиң чурттарывыстың аразынга бараан саарылгазын улам улгатырарын көрүп турар.

Беш чыл хуусаалыг садыг дугуржулгазының үш чыл болуп келгениниң дургузунда Совет Эвилелиниң Финляндияга судно болгаш деримелдер чагыглары дыка улгаткан. 1953 чылда суднолар болгаш деримелдер дужаалдазының хемчээли 1951 чылга хамаарыштыр алырга 3 катап өскен болгаш 1954 чылда ССРЭ-ге суднолар болгаш деримелдер дужаалдазын улам өстүрерин көрүп турар. Совет Эвилели болза, Финляндияның чаңгыс-аай бажың тудар үлетпүрүнүң белеткээни чаңгыс-аай бажыңнарның кол садып алыкчызы болуп, а ол ышкаш Финляндияның экспортунуң чаңчыл болган барааннары болур дилген материалдарны, саазыннарны, картонварны болгаш целлюлозтарны база хөйү-биле садып ап турар.

Совет Эвилели Финляндияның бараанларының орнунга элээн хөй тарааларны, чигирни, нефть продуктуларын, ристи, хөвеңни киирип турар. Совет Эвилелинден оон ыңай удобрениелерни, демир аймаан, жмыктарны, хендир үзүн, антрациттерни, автомашиналарны, химикаттарны, будук аймаан база киирип турар.

Ынчалза-даа совет-финляндия садыг харылзаазын улам ыңай хөгжүлериниң аргалары ам-даа хөй дээрзин айтыры чугула. Совет Эвилели Финляндияга элээн хөй санныг янзы-бүрү суднoларның чагын-даа киирип болур: ледоколдарны, танкерлерни, балык тудар суднoларны, лихтерлерни, буксирлерни, эштип чоруур краннарны хөйү-биле чагып болур, а ол ышкаш металл болбаазырадыр үлетпүрүнүң кылымалдарын садып алыр чорукту база улгатырып болур. Оон ыңайында Финляндияның экспортка үндүрер кол үүлдери болур өске-даа элээн хөй бараанларны садып алыр чорукту улгатырарының аргалары база бар.

Чижээлээрге. 1954 чылда Финляндиядан саазынны 1953 чылдыынга көөрге, оон-даа хөйнү садып алыр бис, ынчаарга 1955 чылда садып алыр саазынның хемчээли 1954 чылдыынга дөмейлээрге 1,5—2 катап өзүп болур.

Совет Эвилелиниң Финляндиядан барааннар садып алырының өзүлдези Финляндия совет бүдүүрүлгениң бараанларын садып алырының хемчээлинден хамааржыр деп үүве билдингир болгай, Совет Эвилели тараа, нефть продуктулары, чигир чергелиг бараанларны, чижээлээрге, хөвеңни, көдээ ажыл-агый машиналарын, даг рудазының болгаш орук тудуунуң деримелдерин, тракторларны, станоктарны, автомобильдерни база элээн хөйнү дужаап киирерингe белен болуп турар.

Бистиң чурттарывыстың аразынга садыгның улам ыңай хөгжүлдези Финляндия биле Совет Эвилелиниң аразынга чаагай сеткилдиг кожа-хелбээ харылзааларны улам ыңай быжыглаарынга дуза болур дээрзи чигзиниг чок. Ол харылзаалар болза, Совет Эвилелиниң-даа болгаш Финляндияның-даа чугула ужур-дузалыг деп көрүп турары найырал, кады ажылдажылга болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында керээниң базазынга үндезилетинип турар. Тайбыңны болгаш улустар аразының кады ажылдажылгазын быжыглаарынга сонуургалдыг бистиң чурттарывыстың аразынга чаагай сеткилдиг кожа-хелбээ харылзааларны улам ыңай хөгжүдериниң базазы болуп турар совет-финляндия керээниң бүгү ужур-дузазын онзалап демдеглээринге бо таварылганы ажыглап тур мен.

Совет-финляндия беш чыл хуусаалыг садыг дугуржулгазының күштүг болуру ийи чыл болгаш төнер деп үүве билдингир болгай. Бистиң мурнувуста чаа үр хуусаалыг садыг дугуржулгазын кылырының сорулгазы туруп турар. Шак ыңдыг дугуржулганы кылырының дугайында чугаалажыышкыннарны эгелээр деп Финляндияның чазааның саналын Совет чазак хүлээп алган. Эң чоокку үениң иштинде эгелээр шак ол дугуржулганың дугайында чугаалажыышкыннар чедиишкинниг доостур дээрзинге бүзүрелди илергейлеп тур мен. Ол дугуржулга ийи чурттарның аразынга садыгны бот-боттарынга ажыктыг үндезинге улам ыңай улгатырарын хандырар болгаш Финляндияның үлетпүрүнүң бүгү кол адырларының, оон иштинде судно тудар болгаш металл болбаазырадыр үлетпүрүнүң улам ыңайгы хөгжүлдезинге үр үениң иштинде таарымчалыг байдалдарны тургузар, бодунуң продукциязынга быжыг, магадылатынган саарылганы баш бурунгаар хандырар чорукту Финляндияга бээр. Үлетпүр продукциязының амгы байдалдарда хандыртынган, идегелдии-биле магадылатынган саарылгазы чурттуң экономиказынга, бүдүүрүлгеде ажылдап турар кижилерге онза чугула ужур-дузалыг болуп турар.

Бистиң чурттарывыстың аразында экономиктиг харылзааларның бот-боттарынга ажыктыг шак ындыг хөгжүлдези бир эвес талалар кайызыдаа олче күзел-чүткүлдүг болза, болдунар аргалыг болбайнаан.

Бистерни, совет төлээлекчилерни бо байырлалга аалчылар болуп олуржуру-биле чалаан Финляндияның чазааңга өөрүп четиргенимни илередип, база бистиң чурттарывыстың аразынга чаагай сеткилдиг кожа-хелбээ харылзааларның хөгжүлдезинiң херээнге Финляндияның улузу Совет Эвилелиниң деткимчезин кезээде тып ап болур дээрзин бодумнуң таламдан чугаалаарын күзээн мен.

(СЭТА).

Бейрутта „Берлинниң дүшкени" деп совет фильмниң чедиишкини

БЕЙРУТ. Бейруттуң кинотеатрларының эң дээрелериниң бирээзи «Дунья» театрда «Берлинниң дүшкени» деп совет кино-фильмни көргүзүп эгелээн.

Совет фильм ливан чоннуң кайгамчык улуг сонуургалын болдуруп турар. Бүгү билеттерни үш хүн буруңгаар шуптузун садып апарган.

Кинотеатрның залынга фильмни көргүзүп турарының үезинде адыш часкаашкыны соксаал чокка үргүлчүлеп турган. Көрүкчүлер: «Совет Эвилели делгерезин! Бүгү делегейге тайбың делгерезин!» деп лозунгуларны салып тургулаан.

Ливан парлалга «Берлинниң дүшкени» деп фильмге улуг кичээнгейни салып турар.

(СЭТА).

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

Кыдаттың үлетпүрүнүң чедиишкиннери

ШАНХАЙ. Продукция үндүрүлгезин көвүдедири болгаш камналганың чурумун сагыры дээш шимчээшкинниң калбарганының түңнелинде Чөөн Кыдаттың заводтары, фабрикалары, шахталары болгаш транспорт бүдүүрүлгелери чылдың бүдүүрүлге планнарын хуусаа бетинде күүседип турарлар. Шанхайның 23 күрүне бүдүүрүлгелери болгаш аар үлетпүрүнүң холушкак бүдүүрүлгелери, оон иштинден машина тудуунуң электромотор тудуунуң, металлургияның, химияның болгаш өске-даа чүүлдериниң бүдүүрүлгелери чыл онаалдаларын хуусаазының бетинде бир-ийи ай буруңгаар күүсеткенин солуннар декабрьның 13-те дыңнаткылаан.

Үлетпүр бүдүүрүлгелериниң чаа чедиишкиннериниң дугайын декабрьның 14-те «Цзефанжибао» солун бижээн. Чөөн Кыдаттың элээн хөй заводтары болгаш уургайлары, чижээлээрге, Сучжоунуң демир рудаларының уургайлары, Цзинаньның станок тудуунуң заводу Шаньдуннуң чамдык хөмүр даш уургайлары болгаш өске-даа бүдүүрүлгелер чыл онаалдаларын хуусаазының дыка бетинде күүсеткеннер.

Болгарияның найсылалын чаагайжыдыр тудуп турары

СОФИЯ. Болгарияның найысылалының төвүнде хөй-ниитиниң административтиг бажыңнарының тудуглары дүрген темпилер-биле бедип бар чыдар. «Партия бажыңының» тудуу бо чылын доостур, ынчаарга аалчылар бажыңының, универсалдыг магазинниң, электрификация министерствозунуң, аар болгаш чиик үлетпүр министерствозунуң бажыңнарының тудуу келир чылын доостур.

Улус эрге-чагыргазының чылдарының дургузунда Софияда ажылчы чоннарга кылган хөй-хөй чуртталга бажыннарының тудуглары доозулган. Бирги беш чылдың дөрт чылдарының дургузунда хоорайның улус чөвүлели 1400 квартираларны туткан. Бо-ла үениң дургузунда ведомстволар болгаш тудуг кооперативтери 2300 квартираларны туткан. Келир чылын ажыглалга 2 муң ажыг квартираларны дужаар.

Софияның бүгү чону ам эмчи дузаламчызын халаска ажыглап турар. Хоорайда 22 поликлинкалар ажылдап турар. Чоокта чаа херээженнер божуур чаа бажың, хоорайның бирги эмнелге чери, хирургияның бирги эмнелге чери ажытынган. Хоорайда чаа 19 амбулаториялар ажытынган.

Найсылалда хоорай транспорту калбарып турар, хоорайның хирлиг, сандаргай кыдыглары читкилеп берген. Сөөлгү чеди чылдың дургузунда Болгарияның улус эрге-чагыргазы Софияга монарх-фашистиг эрге-чагыргаларның 25 чылдың дургузунда кылганы ажылдардан ыракта хөй ажылдарны күүсеткен.

Орус болгаш совет уран-чурумалдың Будапештиде делгелгези

БУДАПЕШТ. Венгр-совет ниитилелдиң организастааны, орус болгаш совет чурукчуларның чогаалдарының делгелгези Будапештиде каас уран-чүүлдүң музейиниң бажыңында ажытынган. Аңаа Венгр Улус Республиканың президиумунуң секретары Иван Дарабош үүве чугаалап, Венгрияның культурлуг амыдыралынга кайгамчык чугула болуушкун болуп турар бо делгелгениң ажытынган чоруу Венгрияның чаа реалистиг (боттуг) уран-чүүлдүң хевирлетинип тургустунарынга улуг рольду ойнаар деп демдеглээн.

Оон соонда сөс алган, ССРЭ-ниң Культура министерствозунуң төлээлекчизи эш Руднев Венгрияда организастатынган совет болгаш орус национал сиилбирилге уран-чүүлүнүң делгелгези совет болгаш венгр улустарның аразынга найыралдыг болгаш культурлуг харылзааларны быжыглаарынга чаа салыышкын болур деп бүзүрелди илереткен.

(СЭТА).

Индияның премьер-министри Нерунуң чугаазы

ДЕЛИ. Индияның информация бюрозунуң дамчыдып турары:

Пресс Траст Оф Индиа агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Индияның премьер министри Неру декабрь 11-де Дехра-Дунга болган митингиге үүве чугаалап тура, Пакистан биле АКШ-тың аразында бодатынып турар шериг пактызы-биле холбаштыр тыптып болгу деп кандыг-даа болуушкуннарга таваржыр төлээде, катышкан байдалга турар деп бодунуң шиитпирлиг чоруун илередиринче Индияның улузун кыйгырган.

«Бир эвес пакистан шериг АКШ-тың дузаламчызының түңнелинде күштели бээр үүве болза, ол чорук үүгле Индияга эвес, харын бүгү Мурнуу-Чөөн Азияга база таарымча чок болур. Ол чорук ол районга күштериниң деңзигүүрлүг чоруун чайлаш чок болдурар.» деп Неру медеглээн.

(СЭТА).

Таиландыда совет павильонуң чедиишкини

ДЕЛИ. Таиланд солуннарының дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Бангкокте делгелгеде совет павильон улуг чедиишкинниг болуп турар. Делгелгениң ажытынган хүнүнден бээр эрткен беш хүннерниң дургузунда совет павильонга чартык миллион ажыг кижи чораан. Совет павильонга Таиландының хаан чериниң кежигүннери, чазактың элээн кежигүннери, Бангкоктуң мэри, дипломаттыг корпустуң болгаш даштыкы садыг бөлүктериниң хөй-хөй төлээлекчилери база чоргулаан.

Декабрьның 12-де делгелге комитеди «делгелгеде павильоннарга шаңналдар тыпсырының талазы-биле комиссия» эки каастап шимээни дээш бирги шаңналды совет павильонга тыпсыр деп шиитпирлээн дугайында совет павильоннуң дирекция черинге чагаа чорудуп, дыңнаткан.

(СЭТА).

Даштыкыда ажыл соксадыышкыннары

КАРАЧИ. Пакистанның ажылчыннары боттарының эргелери дээш демиселди күштелдирип турар.

Декабрьның 10-да Карачинин докерылер болгаш порт ажылчыннарының профэвилелиниң шиитпирин ёзугаар, пароходтар чуьгу дужүрүп ажылдап турар 2 муң ажылчыннар ажылын соксатканнар. Ажылчыннар болза, профэвилелчи ажыл-чорудулгазы дээш ажылындан үндүрткен бүгү ажылчыннарны ажылга катап тургузарын, өртек-үнениң улгаткаы-биле холбаштыр немелде төлевирни доктаадып тургузарын, профэвилелдери-биле сүмележип тургаш, ажыл төлевирин таарыштыр доктаадып тургузарын, ажылчыннарның негелделерин бир ай дургузунда көрген турарын, тускай хептерни болгаш оон-даа өскелерни бээрин негеп турарлар. Портта ажыл-херек чорувастаан. Чуьгүн дүжүрер ужуруг 18 пароходтар чуьгу-биле турбушаан. Чазак болза, ажыл соксадыышкынын дүрүм чок деп чарлааш, «оон уржуу дээш» кыжаныг кылган. Ынчалза-даа ажылчыннар кыжаныышкын турза-даа чок ажыл соксадыышкынын үргүлчүлээр деп боттарының шиитпирлиг чоруун медеглээннер.

БЕЙРУТ. Ливанда чурттуң элээн хөй районнарының күрүне школаларының башкылары ажыл соксадыышкының каш-даа хүн үргүлчүлеп турар. Ажыл соксатканнар ажыл төлевирин улгатырарын негеп турар.

Эрге-чагыргаларның талазындан ажыл соксаткан башкыларга удур элээн хөй хемчеглерни алган.

Декабрьның 13-те ажыл соксадыышкыны үргүлчүлевишаан турган.

(СЭТА).

Барыын талакы күрүнелерниң даштыкы херектер министрлери биле Аденауэрниң чугаалажыышкыннары

ПАРИЖ. Бонн канцлер Аденауэр биле Франциянын, Англияның болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлериниң аразында Парижте сөөлгү хүннерде болуп эрткен чугаалажыышкыннарже Парижтиң парлалгазы улуг кичээнгейни салып турар (Англияның даштыкы херектер министри Иден болгаш АКШ-тың күрүне секретары Даллес сонгу-атлантика эвилелиниң чөвүлелиниң декабрь 14-те ажытынган сессиязынга киржир дээш Парижте келгеннери ол).

Даллес Аденауэр-биле чугаалажып тургаш, Бермуд ортулуктарга болган чөвүлел хуралдың түңнелдерин аңаа таныштырып берген, а ол ышкаш дөрт күрүнелерниң төлээлекчилериниң чөвүлел хуралының дугайында айтырыгны база чугаалап турган деп «Фигаро» солун дыңнадып турар.

Париж солуннарының бижип турарын ёзугаар алырга, АКШ-тың күрүне секретары бодунуң Парижте келгенин «европа армиязының» дугайында керээни Франциягa күштүг болдуруп бадылаарын дүргедедир чорукту чедип алырынга ажыглап турар.

Хайгааракчыларның чугааларындан илереп турарын ёзугаар алырга, «европа армиязының» талалакчызы Аденауэр барыын талакы министрлер-биле чугаалажыышкыннардан аңгыда, оон-биле кады Парижке парлалга конференциязынга үүве чугаалап, бодунуң адаан негекчи күзел-чүткүлүн база дагын илереткен болуп турар.

(СЭТА).

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

«Делегейниң чурукчулары — графиктери депшилгениң херээнге бараан болур» деп бүгү делегейниң делгелгези Копенгагенде ажытынган. Делгелгеде Австрияның, Бельгияның, Англияның, Данияның, Франциянын, Голландияның, Италияның, Японияның, Польшаның, Герман Демократтыг Республиканың, Венгрияның, Чехословакияның болгаш АКШ-тың 100 ажыг чурукчуларының депшилге дээш делегейниң бөдүүн кижилериниң амыдыралын болгаш демиселин көрүнчүктелдирип көргүскен чуруктары делгетинген.

Сөөлгү үеде Австрияның элээн хөй бүдүүрүлгелериниң болгаш улус ажыл-агыйының хөй-хөй адырларының ажылчыннары болгаш албан хаакчыттары өртектериниң улгаткаы-биле холбаштыр ажыл төлевирин бедидер дугайында негелдени көдүүрүп үндүргеннер. Ажыл төлевирин бедидер дээш шимчээшкинде Венаның, Линцтиң болгаш өске-даа хоорайларның ажылчыннары хаара туттунган.

Бангкокте чаңчыл болган Ярмаркада совет павильон Таиландының найсылалының чонунуң кайгамчык улуг сонуургалын болдурган. Дөрт хүннерниң дургузунда совет павильонга 380 муң хире кижи чораан.

Монтевидеога өртек-үениң улгадыышкынынга удур декабрьның 11-де митинг болган. Митингиге хоорайның 10 муң хире ажылчы чоннары болгаш чурттуң хөй-хөй департаментилериниң төлээлер олурушкан.

Митингиге Уругвайның коммунистиг партиязының чингине секретары Э. Гомес үүве чугаалаан.

(СЭТА).

Франциянын национал хуралында

ПАРИЖ. Франс-Пресс агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, генерал де Монсабер («социал хөделиишкинниң республиканчы эвилели») Даллестиң медеглелдериниң талазы-биле декабрьның 15-те национал хуралга үүве чугаалап тура, «эвилелчи күрүнениң төлээлекчизиниң Францияны бот эргелиг күрүне кылдыр санавайн турар чоруун тодаргай херечилеп турар домактаныышкыннарынга удур национал хурал байырлыг удурланыышкынны медеглевейн баар арга чок...» деп чугаалаан.

(СЭТА).

Итали ажылчы чоннарның ажыл соксадыышкыны

РИМ. Декабрь 15-тиң эртенинде Италияга үлетпүр ажылчыннарының 24 шактыг ажыл соксадыышкыны эгелээн. Олар ажыл төлевирин бедидерин негеп турарлар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Үжүүр чорукту болдурбаалы!

Бургаг болгаш алгыг идик кедип чоруңар.

Идик буттарны кыыспас болур ужурлуг: алгыг идикке идик-биле салаалар аразында агаар салаларны сооктан камгалаар. Уктар, ораашкыннар, идик оъду үргүлчү бургаг турар ужурлуг.

Саазындан идик оъду кылыр чорукту хереглеңер. Идикке хөвең, марля, кидис, сукно, кадыг саазын, савац оъттарны салыңар.

УЛУГ СООК ҮЕЗИНДЕ ДАШКААР ҮНЕРИҢЕРИНИҢ МУРНУНДА ЧААКТАРЫҢАРНЫ, ХАВААҢАРНЫ, ДУМЧУУҢАРНЫ, КУЛАКТАРЫҢАРНЫ ДУС ЧОК ҮС-БИЛЕ, АЗЫ САРЖАГ-БИЛЕ ЧААП АЛЫҢАР (ВАЗЕЛИН-БИЛЕ ЧАГДЫНАРЫН СҮМЕЛЕВЕЙН ТУРАР).

Соокна чорааш, хөйү-биле шимченип, холдарыңарның болгаш буттарыңарның салааларын шимчедип чоруңар.

Беш агарып, билинмейн баар болза, ону үжүй берген чер кыза бергиже чедир дүрбүүр херек.

Үжүй берген черни хар-биле дүрбүүр чорукту болдурбаңар.

Үжүй берген холдарны, буттарны чылыг (30—40 градус) сугга 30—40 минутада суп даганар.

Мага-бодуңарны агаарның температуразының дораан-дораан өскерлир чоруунга чаңчыктырып, бажың чылыы хире чылыг суг-биле шаптап тургаш, ону дадыктырыңар.

Күш-культураны болгаш спортту доктаамал кылыңар!

САНИТАР-ЧЫРЫДЫЫШКЫНЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БАЖЫҢЫ

Скарлатина--айыылдыг, халдавырлыг аарыг

Аарыг уругларның ойнаан чүүлдерин болгаш хевин дамчыштыр, ол ышкаш чугаалажылга үезинде чөдүлден, база аарыг кижилер-биле харылзашкан кижилерни дам чып скарлатина халдаар.

Скарлатинадан аараан кижиниң бажынына барган кижи болза, оон халдавырын бодунуң бажыныынче аппарып, кадык уругларынга чыпшырып болур.

Уругнуң мага-бодунга шивишкилер үнүп, боостаазы аарый берзе, бажыңарже эмчини дораан-на чаланар.

Скарлатина болза, ангина хевирлиг, шивишки үнмейн, аңаа эрттип база болур.

Аарыг уругну шимчетпейн чыттырар, аъш-чемин таарыштырар болгаш чөп эмнээри чугула негетинер.

Скарлатина бүүректорниң болгаш кулактарның хуулуп аарааны хевирлиг үргүлчү каданнаа турар.

Уругну эмнелгеже чорудупканынар соонда уругнуң хевин болгаш бажынның иштин дезинфекцилээрии (эм холуктуг эзилдириглер-биле арыглаарын) негенер.

Скарлатинадан аарып эрттирген уруглар 40 хонуктуң иштинде бодун долгандыр турар уругларга халдавырны тарадып болур.

ИЕЛЕР! Аарыг уругларны кадык уругларже, кадык уругларны аарыг уругларже чоокшулаштырып харылзаштырбаңар!

Тыва областың санитар-чырыдыышкын Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОНДАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи ажыдырал, культура-болгаш ажыдырал киллистериниң—3—88, харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

ТС—02701. Культура эргелелиниң типографиязы